

9. Символ пам'яті – червоний мак // Режим доступу: <https://smr.gov.ua/uk/novini/podiji/2472-simvol-pam-yati-chervonij-mak>
10. Словник-довідник для підготовки до практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Філософія» (для студентів денної, заочної та дистанційної форм навчання усіх напрямів підготовки) / Харків. нац. ун-т міськ.госп-ва ім. О. М. Бекетова ; уклад. : Н. В. Козирева. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. – 69 с.
11. Філософський енциклопедичний словник / НАН України, Ін-т філософії імені Г. С. Сковороди; [редкол.: В. І. Шинкарук (голова) та ін.]. – Київ: Абрис, 2002. – VI, 742 с.
12. Шеллинг Ф.В.Й. Сочинения в 2 т.: Пер. с нем. Т. 1/Сост., ред., авт. вступ. ст. А. В. Гулыга. – М.: Мысль, 1987. – 637 с.

Клименко А.М.

Студ. гр. БГР-1-20

Науковий керівник доктор філософ.наук, доц. Сакун А.В.
Київський національний університет технологій та дизайну

ДУХОВНІ ДЖЕРЕЛА ФІЛОСОФІЇ

Зародження філософії з емпіричних знань і релігійно-міфологічних уявлень первісного суспільства відбувалося на зорі цивілізації, і цей процес був невіддільний від становлення науки. Науці тоді був властивий нерозчленований, синкретичний характер. Вона включала в себе всю сукупність знань про світ, в тому числі й філософські уявлення. Не випадково філософія в перекладі з давньоіндійської означає “бачення істини”, а з давньогрецької – “любов до мудрості”.

Філософія прийшла на зміну міфам та релігії і виникла як світоглядна форма свідомості. Вона була покликана дати цілісну і всеосяжну картину світу, охопити єдиним розумінням складний ланцюг явищ природи і людської історії. Тут світогляд вже виступає як система поглядів, понять і уявлень про явища природи, суспільства і людського мислення, він є не тільки загальним уявленням людини про світ, але і про його місце у ньому. Світогляд – це спосіб духовної орієнтації людини, насамперед у навколишній дійсності. Філософський світогляд – це свого роду соціокультурна міра цивілізованості людини і суспільства. Проте, не будь-який світогляд можна назвати філософським. У людини можуть бути досить цілісні уявлення про загальну картину світу, сформовані міфологією або релігією. Виступаючи як джерело філософського знання, вирішуючи ту саму проблему, що і філософія (пояснення загальної картини світу, сутності людини, її місця в цьому світі), міфологія і релігія також формували світогляд. Але основою формування цього світогляду виступали світовідчуття і світосприймання, як чуттєво-емоційний досвід людей.

Міфологія, як одне з джерел філософського знання, виступає як єдина, нерозчленована форма суспільної свідомості, і світогляд, сформований нею не на теоретичних доказах і розміркуваннях, а на художньо-емоційному переживанні світу, на суспільних ілюзіях неадекватного сприймання природних і соціальних процесів. На відміну від науки міф пояснює “все”, для нього немає непізнаного і невідомого. Міфологічна свідомість не фіксувала відмінностей між природним і надприродним, між реальністю і уявленням. У міфі злиті воедино думка і дія, об’єкт і суб’єкт, знання і віра, метафора і поетичний образ. Подібна цілісність, що зберігалася в міфології, синкретичність свідомості були історично необхідним способом духовного освоєння людьми дійсності.

У процесі розвитку людського суспільства міфологічне мислення втрачало колишню роль. Цивілізація викликала до життя нові типи світогляду – релігійний і філософський.

Релігія за своїми конструкціями світогляду ближче до філософії, оскільки в центрі стоїть пошук вищих цінностей, цілей, сенсу буття тощо. Релігійне уявлення не можна вивести з почуттів і переживань окремої людини. Воно – продукт історичного розвитку суспільства. Релігія як масова суспільна свідомість пояснює загальну картину світу на рівні несистематизованого, буденного знання.

Філософія на відміну від релігії виступає як свідомість теоретична, є особлива форма суспільної свідомості, яка знаходиться в складній взаємодії з іншими її формами – наукою, мистецтвом, мораллю тощо. Виробляючи цілісну систему світоглядних знань і ціннісних установок, вона творить найбільш загальні теоретичні основи духовної діяльності людей. З іншого боку, естетичні ідеали, норми моральності, наукові істини переплавляються філософським синтезом у загальні логічні принципи розуміння ставлення людини до дійсності.

Як спеціалізоване теоретичне обґрунтування світогляду, філософія володіє низкою безперечних ознак наукового знання: системністю, фіксуванням у логічних категоріях і законах, доказом, об’єктивною істинністю. Ще Арістотель вважав її «кращою з наук». Більшість мислителів (П. Гольбах, Гегель та інші) бачили переваги філософії в тому, що вона дозволяє умоглядно, шляхом тільки аналізу понять про властивості предметів, а не фактів, виробити всеосяжне і завершене знання про природу. Останнє в ранній філософській думці дістало назву натурфілософії.

Філософія може містити приведені в систему (теоретичне) об’єктивно істинне знання. І все ж філософія є специфічний елемент культури, таке духовне явище, яке не вміщується у жорстких рамках вимог, що ставляться до науки. Наука досліджує світ в усьому його конкретному різноманітті та диференціації, що все збільшується, та інтеграції її складових дисциплін. А філософія виявляє людське бачення дійсності як системного єдиного цілого. Для науки важливо максимально усунути суб’єктивність в аналізі свого предмета, філософія навпаки прагне

виразити в поняттях багатоаспектне, різне ставлення людини до світу. Тим самим вона обов'язково дає ціннісну їхню інтерпретацію. Міра співвідношення об'єктивно-істинного знання і привнесеної суб'єктивності (помилки, фантазії, інтуїції, логіки, абстракції, вигадки, соціальної зацікавленості) і в конкретних філософських вченнях різна. Треба уміти виявляти в різних філософських концепціях можливу реальну постановку і розв'язання складних світоглядних проблем. Все це характеризує філософію як форму суспільної свідомості. Але, по-перше, розуміння філософії тільки як форми суспільної свідомості звужує її зміст. Узагальнюючи дані конкретних наук, інтегруючи результати їхніх досягнень, філософія виступає як «граничний» вид теоретизування. Дослідження предмета філософії як граничного виду теоретизування розкриває її специфіку і функціональне призначення. Якщо всі дисципліни визначаються через предмет і метод, то в філософії вони співпадають.

По-друге, на відміну від природних наук, що займаються конкретним теоретизуванням і не мислять розвиток свого змісту без опори на емпіричні методи, філософія як граничний вид теоретизування «виходить із низки» інших видів теоретизування, які характеризуються обмеженістю вирішуваних завдань.

По-третє, філософія виступає і як наука. Розкриваючи систематизовану й узагальнену картину світу, вона не вивчає окремі конкретні явища, предмети і процеси. Філософія охоплює дійсність опосередковано, для чого використовує знання про предметний світ, його зв'язки та взаємодії, які розкриті природничими науками. Теоретичне мислення – це своєрідний вид абстрагування, що пов'язане з умінням виділити, знайти, передбачити в знаннях конкретних наук, в їх сукупному досвіді щось загальне (властивості, особливі закономірності). Крім того, філософія як наука має свої принципи, закони, категорії, якими вона оперує в процесі пізнання. Адже пізнання людиною навколишнього світу, розвиток наукових знань являє собою не просто результат його споглядання навколишнього світу, а наслідок практичного, діяльного впливу людини на світ і на самого себе з метою забезпечення свого існування і розвитку.

Таким чином, філософія, спираючись на наукові знання і використовуючи їх, містить як свою істотну ознаку науковість. Але це не робить філософію одним з різновидів наукового знання, якими оперують конкретні науки. Філософія охоплює глобальні основи картини світу, життєдіяльності людини, все багатство духовної культури людства в її внутрішній логіці розвитку.

Виходячи з вищевикладеного, можна зробити висновок про неможливість однозначної відповіді на питання, що таке філософія. В усі історичні епохи вчені-філософи (Платон, Арістотель, Ф. Аквінський, М. Монтень, Т. Гоббс, Р. Декарт, І. Фіхте, Г. Гегель, Л. Фейєрбах, О. Конт, Ф. Ніцше, В. Соловйов, М. Бердяєв, Г. Башляр, Х. Ортега-І-Гассет та ін.) намагалися дати відповідь на зазначене питання. Однак різноманітність

підходів до пояснення сутності філософії відображає лише філософський плюралізм у розумінні і поясненні даної проблеми, а не еклектику, як безсистемне, безпринципне змішання різноманітних уявлень і поглядів у розумінні сутності вирішуваної проблеми. І все ж дати будь-яку дефініцію філософії можна за допомогою виділення провідних філософських тем. Їх можна виділити з вищезазначених особливостей становлення філософії, її співвідношення з конкретними науками. Коло проблем, що відносяться до числа філософських, змінюються в міру розвитку людської культури, наукового пізнання і практики. Але завжди існували такі питання, відповіді на які могла дати тільки філософія. У цьому плані можна виділити три основні проблеми філософії:

1. Що являє собою світ, у якому ми живемо?
2. Що являє собою людина як «міра всіх речей»?
3. Що являє собою система «людина-світ»?

Таким чином, у філософській проблематиці інтегруються головні світоглядні ідеї – «світ», «людина», «людина-світ» і знання, що розвивається, відображає ці ідеї. Це дозволяє зазначити, що філософія є система фундаментальних історично змінюваних ідей, які теоретично пояснюють ставлення людини до світу в його цілісності та орієнтують людей в їх соціальних діях. Коло наукових проблем, що досліджуються філософією, гранично широке і відображає специфіку та функціональне призначення філософського знання.

Література

1. Петрушенко В.Л. Основи філософських знань: Курс лекцій. Навчальний посібник.- Львів: Новий світ – 2000; 2008, 2018. – 296 с.
2. Філософія: Навчальний посібник/ За ред. І.Ф. Надольного – К: Вікар, 2017. – 584 с.
3. Основи філософських знань. Підручник/ За ред. В.А.Буслинського. – Львів: Новий світ. – 2000, 2013. – 352 с.

Кивлюк В. О.
аспірант кафедри соціальної філософії,
філософії освіти та освітньої політики
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

ЗНАЧЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ОСВІТИ ЯК ЗАСОБУ МИРОБУДУВАННЯ В КОНТЕКСТІ ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ

В епоху глобалізаційних змін, загострення військових, расових, релігійних конфліктів, світової пандемії COVID19 проблематика миробудування стає актуальною і свідчить про необхідність формування відповідних механізмів, інструментів, засобів для її реалізації.